

Kedves Látogató!

Szeretettel ajánljuk figyelmébe a Pest megyei **Budajenő községet**, mely történelmi és természeti értékei tekintetében egyedülálló a Zsámbéki-medence települései közül.

Budajenő látképe

A település a Budai-hegység nyugati lábánál, Budapesttől nyugatra, a Zsámbéki-medence keleti részén helyezkedik el.

A terület régóta lakott, a legkorábbi leletek 3500 évesek, melyek közép-bronzkori település nyomait mutatják. További régészeti lelőhelyeken szkíta, római, honfoglalás-kori emlékek kerültek elő. Az Árpád-korban a település a Telki központú bencés rendi apátsághoz tartozott, melynek alapítása 1198 előtt történt. A mai település ősének, Jenőnek neve- mely törzsi névre utal- 1225-ben fordult elő először írásos formában. Az utalás szerint, II. Endre király a győri várjobbágyok Jenőn (in villa Jeneu) lévő két telkét a budai szigeten lévő Szent Mihály

Egyháznak adományozta. A régi település a mai területének észak-nyugati peremén, a kápolnahegy környékén és a közelében lévő völgyben lehetett.

Lakói a Telki apátság béresei voltak. Budajenőn e korszak épített örökségeként maradt meg a Kálvária-dombon és a XIV. században végleges formát kapott Szent Mihály Öregtemplom.

A középkori település a török időkben elpusztult. 1703-ban a bécsi skót bencéseké lett az apátság és a hozzá tartozó birtok. Ez fordulatot jelentett a település történelmében. A skót bencések Budajenőt tették központjukká és haladéktalanul megkezdték a németajkúak betelepítését. A bencések jelenléte Budajenőn - a XIX. sz. végéig- az egyházi és világi építkezések igen dinamikus korszakát jelentette. A 700-800 fős település új helyen, a völgyben, a patak két partján, a szomszédos dombokra kissé felkúszva alakult ki. A módosabb porták, a bencések rendháza a hozzá tartozó épületekkel, díszkerttel és az uradalmi majorság épületeivel a mai Fő utca mentén épültek. Sajnos a rend távozása után, majd a II. világháború idején pusztulásnak indult számos épület. A háborút követően a német lakosság kitelepítése, a székelyek betelepítése jelentett fordulatot a nemzetiségek megoszlásában és a kulturális örökség változásában.

Ma az újabb lakóterületi fejlesztések a település szélein, a történelmi ófalut érintetlenül hagyva történnek. A központban a minőségi fejlesztés a cél, azaz a meglévő településkép és épületállomány megóvása, fényének visszaállítása.

Budajenő címere

Településünk számos elismerést kapott jelenlegi polgármesterünk, Budai István 5 mandátuma alatt, aki 2005-től irányítja a község életét:

- 2009-ben Budajenő elnyerte Pest Megye Önkormányzatának Kulturális Települési Környezet Díját, a település műemléki környezetében található oktatási és közigazgatási központjának fejlesztéséért.

Skót bencés rendház épülete felújítás előtt... és felújítás után, mai állapotában

- A Magyarországi Falumegújítási Díj 2011. pályázon a falumegújítás több területén elért kiemelkedő teljesítményéért a Magyar Urbanisztikai Társaság Budajenő községet különdíjban részesítette.

- A Magyar Urbanisztikai Társaság Elnöksége 2014-ben Hild János- díjjal tüntette ki településünket, mely a településfejlesztés és településrendezés legrangosabb szakmai elismerése. A díj küldetése, hogy olyan településeket állítson példaként, amelyek össze tudják egyeztetni a ma követelményeit a holnap igényeivel.

- Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottsága javaslata alapján a “Mária-tisztelet zarándok és búcsú hagyománya Magyarországon” 2016-tól a Szellemi és Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére felvételt nyert. Budajenőn található - az ezt összefoglaló, egyedülálló “Máriaút- Zarándoklat Magyarországon, **Kárpát-medencei nemzetiségek zarándok- és kegyhelyeinek**” állandó kiállítása a Műemlék Magtár épületében.

- A település Műemlék Magtár épülete a Baumit által kiírt Év Homlokzata 2018. pályázat műemlék kategóriájának díját is kiérdemelte. Érték az építészetben pályázat célja, hogy az új és felújított épületek esetében értékelje a mai magyar építészet

értékteremtő házeit, a homlokzatok kialakítását, illetve elismerje azokat az építészeket, kivitelezőket és tulajdonos-megbízókat, akik ezeket az építészeti értékeket létrehozták.

- 2019-ben a fenntartható falufejlesztés kiváló színvonalú megvalósításáért Budajenő elnyerte a Magyar Építőművészek Szövetségének különdíját a “Magyarországi Falumegújítási Díj- 2018” címmel.
- Budajenő Műemlék Magtár épülete 2019-ben elnyerte az ICOMOS-díjat, a kiemelkedő és példamutató módon megvalósított rehabilitáció, a jellegzetes, de fölöslegessé vált épülettípus helyi emlékének fennmaradását biztosító méltó hasznosítás és az értékörző, mértéktartó helyreállítás elismeréseként.

Helyi rendezvények, ünnepek

A község évről évre ismétlődő **hagyományai, helyi ünnepei** a budajenői lakosokon kívül - nem csupán a környező településekről - nagy közönséget vonzanak.

- A januári farsangi felvonulás után februárban kerül megrendezésre a Falu disznótora, ami egy igazi falusi rituálét elevenít meg, ahol a falu apraja-nagyja kiveheti a részét a közös munkából és az azt követő lakomából

Téltemetés, farsangi felvonulás

A falu disznótora

- Június 29-éhez legközelebb eső hétvégén tartják a Szent Péter-Pál Templom búcsúját, amihez mindig kapcsolódik egy színvonalas ünnepi műsor és az elmaradhatatlan vásári forgatag

- Szeptemberben kerül megrendezésre a Szüret és Borünnep, ami a helyi és környékbeli gazdák bormustrájával egybekötött szüreti felvonulással, kirakodó vásárral színesíti az- akár külföldről is érkező - közönség szabadidejét. Az ünnep érdekessége, hogy a pincesor előtti fő közlekedési útvonalat forgalom eltereléssel lezárják, mintegy sétáló utcát kialakítva a falu központjában

Szüret és Borünnep

- November 11-én a helybéli családok kedves, megmozgató eseménye a közös Márton-napi lámpás felvonulás, amikor az óvodás gyerekek soraihoz egyre több felvonuló csatlakozik, megemlékezően a régi idők gazdasági munkálatainak, azaz a paraszti évnak a végéről, a téli évnegyed kezdetéről, az újborról. A lakomák ehhez az ünnephez is hozzátartoznak, melyek az egész éves bőséget- éhínség nélküliséget- hivatottak biztosítani

Óvodások Márton-napi műsora

- Advent idején a Székely betlehemesek minden évben előadást tartanak a Szent Péter Pál Templomban a karácsonyi ünnepek igaz értelméről, legfőbb mondanivalójáról.

Székely betlehemes

Budajenő történelmi építészeti értékei:

A Műemlék Magtár épülete:

Az impozáns Magtár épület a skót bencés rend uradalmának részeként épült a 18. század végén. Pontos építési ideje a mai napig nem ismert, az 1859-es második katonai térképen már egyértelműen beazonosítható az épület. Késői barokk stílusban épült. Eredetileg közel kétszer ekkora volt, a lépcsőház az épület közepén helyezkedett el, azonban a II. világháború pusztításai után a lépcsőház mögötti romos részt elbontották. A rendszerváltás után állagmegóvó munkálatokat végeztek rajta, majd 2005-ben országos építészeti- és gazdaságtörténeti jelentőségét elismerve, műemlékké nyilvánították. Az épület a település kulturális és közösségi életének fontos szereplőjévé vált, emellett méretéből és a Zsámbéki-medencében is egyedülálló funkciójából adódóan a régióban is fontos helyet foglalt el.

A Műemlék Magtár épülete régen ...és ma

Az épület 2018-ban elnyerte az “**Év homlokzata**” - díjat, műemlék kategóriában.

Földszintjén gyönyörű csehsüveges boltozatos teret alakítottak ki. E **rendezvényterem** különböző rendezvények (más társasági összejövetelek, bálók, esküvők), előadások, színházi bemutatók, kiállítások megszervezésére alkalmas. Kiváló konferencia-helyszín, közel 150 fő befogadó képességgel.

Az **első emeleten** található fafödémés nagy térben **ifjúsági- és zarándokszállás** várja a pihenni vágyókat (zarándokokat, kerékpározókat, kirándulókat, iskolai osztályokat...), 32 ágyas hálóteremmel, vizesblokkal és minden igényt kielégítő teakonyhával.

A **második emeleten** és a **padlástérben** a „**Mária Útjain, Zarándoklatok a Kárpát-medencében**” című **állandó tárlat** került kialakításra, mely az év minden napján várja az érdeklődőket előzetes bejelentkezés alapján.

A Mariazellt Csíksomlyóval összekötő Mária-zarándokúton fekvő Budajenő község megújult Magtár épülete – funkciója és mérete miatt – kiemelt állomása a mind népszerűbb zarándoklatoknak is.

Az egész épület akadálymentes kialakítású, a szintek között lifttel is lehet közlekedni.

A Magtár épület környezetében sétányok, kerti pihenők, parkolóhelyek várják a látogatókat. Az épület mellett egy **szökőkút** **dísz** teszi kellemesebbé a környezetet, melynek partján egy stilizált csónaktípus került bemutatásra, az ún. „Ulmer Schachtel”, azaz ulmi skatulya. Ilyen úszó eszközzel érkeztek a török kiűzése után a település német származású ősei Budára, az akkor kilátástalanságot jelentő Dél-Németországból. Emellette látható egy telepes ház, aminek elkészítéséhez régen a csónak faanyagát használták fel. E **szabadtéri kiállítással** a nemzetiségi múlt előtt tiszteleg a község lakossága.

Budajenő kiemelkedik egyéb műemlékei tekintetében is:

A hozzánk ellátogatóknak szeretettel ajánljuk megtekintésre a **Kálvária** végén elhelyezkedő Árpád-korabeli **Szent Mihály Öregtemplomot (Temetőkápolnát)**, melyhez felgyalogolván gyönyörű kilátás nyílik az egész Zsámbéki-medencére. A helyi védelem alatt álló **Ó-temető síremlékeit**, a több korból, több stílusban faragott régi sírköveivel. A falu központjában található a **Szent Péter és Pál Római Katolikus Templom**. Nem messze tőle a **Skót Bencés Rendház** épületegyüttese helyezkedik el, ami napjainkban az Önkormányzati Hivatalnak és az Általános Iskolának ad otthont. A Kossuth Lajos utcán található a jelentős szőlőkultúrára utaló XIX. századi **pincesor** és még számos **védelem alatt álló lakóépület**, melyek közé tartozik a **Hagyományörzők Háza** is, ami évről-évre egyre több közösségteremtő rendezvény helyszíné.

Szent Mihály Öregtemplom

Feltevések szerint a kápolna, egy korábbi XII. századi félköríves templom romjaira épült, gótikus stílusban a XIV. században. Okiratokban először 1378-ban szerepel, Szent Mihály templomként. A kápolna puritán egyszerűségében is megkapó.

Nyugatra néző főhomlokzata oromzatos, a keleti homlokzatot a szentélyfal és a sekrestye keleti fala alkotja. A kápolna az egykori település középponti részén állhatott, a közelében lehetett valaha a kegyúr kúriája.

Belső értékei közül ki kell emelni a sekrestye ajtaja feletti falrészbe ágyazott, durván mintázott, román stílusjegyeket mutató kőfaragványt, amely középkori szobrászatunk egyik jelentős darabja, műemléke. A szakértők, keletkezésének idejét a XII-XIII. századra teszik, valószínűleg az előző templomot díszítette. Két ülő alakot ábrázol, akik egy, feltehetően templomot jelképező tárgyat tartanak a kezükben. Az elnagyoltan formált, naiv bájt sugárzó emberalakok, feltehetően az építtetőket ábrázolják, hangsúlyosan kiemelkednek a hátlapból. A jobb oldali alak valószínűleg férfi, a másik hosszú hajából ítélve pedig nő lehet, s a kulcs a templomhoz kapcsolódó jogokat szimbolizálja. Feltételezhető, hogy a női alak Árpád-házi Szent Erzsébetet, a férfi- az ő édesapját- II. András királyt mintázza. Erre a tézisre a kelet felé eső két kisablakon besütő felkelő nap fénye világított rá. Ugyanis az egyik ablakon Erzsébet-napkor (november 19-én), a másikon András-napkor (november 30-án) beeső első napsugár, egyik nap az egyik, másik névnapkor a másik alakra vetül. Elődeink számos esetben a napfény segítségével közöltek fontos információkat, ezt a kódolást fényírásnak nevezzük. Jelenség évente csak a fenn említett két névnapon érhető tetten.

A Kálvária és az Ó-temető

Az Öregtemplomhoz vezető keresztutat a stációkkal P. Jakab Miksa építette a XVII. században. A keresztút érdekessége, hogy nem 7, hanem 6 kettős fülkés stációból áll, feltételezhető, hogy a 7. kettős stáció maga a kápolna.

Az Ó-temető a kálvária közelében lévő régi, szabálytalan négyszög alakú temető síremlék együttese, mely a XVIII-XIX. század folyamán alakult ki.

Ó-temető

Papi sírkert

A temetőben két sírkőtípus különböztethető meg. Az egyik tömbformájú, amelynél a kő felső síkjához kapcsolódik a kereszt. Díszítése egyszerű, visszafogott. A másik típust a múlt század közepe táján készült darabok képviselik: jellemző rájuk a szívforma és a kereszt a szívforma felett emelkedik. E sírkövek mellett fellelhetők még késő barokk a XVIII. és XIX. század fordulójáról és klasszicista stílusúak is - a XIX. század közepéről. A papi sírkert sírkövei is ezt a stílust képviselik.

A **temető Ravatalozója** 2008-ban öltött új formát. A meglévő, kétállásos garázsra hasonlító ravatalozó „felöltöztetése” volt a feladat. A semmi átlényegítése Ürességgé. A kettős határhelyzetben álló épületnek egyszerre kellett elválasztania az élők városát a holtak városától, és megteremteni egy méltóságteljes búcsúztatás rítusának díszleteit azoknak, akik utoljára lépik át ezt a határt.

Ravatalozó épülete

Szent Péter és Pál Római Katolikus Templom

A barokk stílusú templom Oraschek Ignác tervei alapján 1756-59 között épült egy Árpád-kori eredetű templom romjaira. Az egyszerű barokk templom két részre osztott csehboltozatos hajóból, egy szentélyből és a szentélyhez kétoldalt kapcsolódó sekrestyéből áll. A homlokzati rizalit két oldalán 1-1 ablak nyílik, felettük félköríves szoborfülkék vannak, Szent Péter és Szent Pál alakjaival. A szobrokat Hegyi Béla szobrászművész készítette. Tornyában négy harang lakik.

A templom berendezése: Az 1800-as évek első harmadában készült főoltár középső fülkéjében a templom patrónusainak, Péter és Pál apostolnak szobra áll. A szószék copf stílusú, hangvetőjét Szent Benedek faragott szobra díszíti. A templom előtti kis téren Nepomuki Szent János szobra áll. A kőből faragott, eredetileg színezett és bádoggal fedett alkotás a magyar népi faragás jellegzetes darabja.

A volt Skót Bencés Rendház épületgyűjtése

A mai Általános Iskola és Budajenő Község Önkormányzatának épülete

Az épületgyűjtés a település legnagyobb építészeti emléke (műemlék). A török idők alatt, az 1500-as években sok egyházi birtok került elhanyagolt, romos állapotba. Európában a XVI. században egyre nagyobb teret hódított a protestantizmus. Angliában VIII. Henrik, egyházfőnek nyilvánította magát és sorra felszámolta a monastorokat Angliában és Skóciában. A szigetországi bencések a kontinensen kerestek menedéket, egy csoportjuk eljutott egészen Bécsig és megalapították a Boldogságos Szűz Máriáról elnevezett monostort.

Itt értesültek Gellért főapát ajánlatáról, melyet elfogadtak. I. Lipót 1703-ban nekik ajándékozta a Telki Apátságot. A skót bencések, szinte azonnal Telkiből Jenőre helyezték át székhelyüket és megkezdték a puszta benépesítését. A török idők alatt Jenő a szandzsák elszámolási feljegyzéseiben Pusztajenő néven szerepelt. 1703-1881 közötti időszakban több ütemben épült, a négy különböző épületből álló együttes. Beköltözésük után a skót bencések az épületet felújították, „megszépítették” és bővítették a mai épülettel azonos szélességű barokk épületté, kőkeretes ablakokkal, majd 1823-34 között bővítették az épületet az emelettel és a tetőszerkezettel. Ekkor alakult ki a jelenlegi koraklasszicista stílusú, falpillérekkel tagolt főhomlokzatú rendház.

Az épületgyűjtésben jelenleg a község oktatási és igazgatási központja van. A főépületben az **Általános Iskola**, a melléképületben az **Önkormányzat** végzi tevékenységét.

A telek felső részén álló ház, -ami a mai **Posta épülete**- az 1800-as évek elején épült és a rendkönyvtára volt.

Budajenő Község Önkormányzatának és az Általános Iskolának az épülete

A Posta épülete

A XIX. századi pincesor

A pilisi és váci járások hegyes-dombos vidékein a községek fő jövedelmi forrása a szőlőtermesztés volt. A jenői területen lévő szőlősök egyik, (kisebbik) része az uradalom

birtokához tartozott, a másik magán gazdák kezén volt, a harmadik (legnagyobb) része pedig úgynevezett papi szőlő volt. A település egyik nevezetessége a pincesor, ami 1829. és 1866. között épült ki. Napjainkban a minden évben megrendezésre kerülő Szüret és Bornapok hangulatos helyszíne.

Hagyományőrzők Háza

A Fő utca néhány beforduló, polgárosodó parasztházának egyike a Hagyományőrzők Háza. 1924-ben a Weber-házaspár építette boltnak, később kocsmá is működött benne, a hátsó pajtában tartották a mulatságokat. A kitelepítés után államosítva lett, az 1970-es években építették át művelődési házzá. 2015-ben alapos felújításon esett át. Számos falusi rendezvény helyszíne. Itt tartják például évről-évre az óvodai ballagást, a falu disznótorát, a nyugdíjas találkozót, adventi ünnepvárást és különböző kézműves foglalkozásoknak, táboroknak is helyt ad.

Védelem alatt álló lakóépületek

Érdemes figyelmet szentelni a község **védelem alatt álló lakóépületeire** is, melyek stílusjegyeikben hűen őrzik a régmúlt idők paraszti, polgári hangulatát. Felújításuk szigorú szabályokhoz kötötten folyik, kizárólag korabeli építészeti technikák alkalmazásával.

Budajenőt az országos átlagot messze meghaladó számú, impozáns műemlék és helyi védettség alá eső emlék, a XVII-XIX. században kialakult településszerkezet, korhűen felújított lakóházak, pincék és a kialakult állapothoz harmonikusan igazodó újabb építmények teszik hangulatossá, vonzóvá. Kiemelkedő épített örökséggel és táji környezettel rendelkező település, ahol érték a helyi közösségek létrehozása és támogatása.

A település vezetésének célja: megteremteni lakóinak a minőségi oktatási-, egészségügyi-, kulturálódási lehetőségeket, feltételeket egy élhető és egyre fejlődő környezetben, nagy hangsúlyt fektetve a közösségépítésre. Valamint a meglévő természeti- és épített örökségét, táji környezetét az igényes “szelíd” turizmus, a vallási zarándoklat iránt érdeklődők számára bemutatni, használhatóvá tenni.